

KATEDRA JĘZYKA I LITERATURY ROSYJSKIEJ W LATACH 1961—1971

I

SPECYFIKA PROGRAMÓW NAUCZANIA NA KIERUNKU filologii rosyjskiej WSP, w odróżnieniu od studiów uniwersyteckich, polega w pierwszym rzędzie na szerokim uwzględnianiu potrzeb szkoły. Ponieważ nauczanie języka rosyjskiego w polskiej szkole podstawowej i średniej w wyniku zmian programowych przeprowadzonych w okresie lat sześćdziesiątych nastawione zostało głównie na praktyczne opanowanie języka codziennego, przeto odpowiednia, za tymi zmianami idąca modyfikacja programowa na kierunku filologii rosyjskiej WSP polegała na położeniu wyjątkowo silnego nacisku na doskonałe pod każdym względem opanowanie języka, na który to przedmiot przeznaczona była największa ilość godzin dydaktycznych w ciągu całych studiów 5-letnich (6—9 godzin tygodniowo). W nauczaniu pozostałych przedmiotów rusycystycznych przewodnią myślą było zdobywanie najszerszej wiedzy o literaturze, kulturze, historii, gospodarce oraz życiu politycznym Rosji i Związku Radzieckiego.

Osobne i ważne miejsce w systemie studiów rusycystycznych w wyższych szkołach pedagogicznych zajmuje metodyka nauczania języka rosyjskiego. Wykłady i ćwiczenia z tego przedmiotu w połączeniu z wielotygodniową praktyką pedagogiczną w szkołach różnego typu mają za zadanie wyposażyć przyszłych nauczycieli w umiejętność stosowania najskuteczniejszych form dydaktycznych w nauczaniu języka obcego w szkole podstawowej, średniej ogólnokształcącej i zawodowej oraz zapewnić im zdobycie koniecznej do rozpoczęcia pracy sumy doświadczeń pedagogicznych.

W nauczaniu literatury rosyjskiej i radzieckiej przeważa koncepcja estetyczno-literacka nad tradycyjną historyczno-literacką. Znacznie zredukowano program literatury staroruskiej i folkloru z równoczesnym większym zwróceniem uwagi na dzieła i zjawiska najwybitniejsze, aktualne i bliskie polskiemu czytelnikowi, gdyż przyszłemu nauczycielowi-rusycyście wypadnie pracować i działać w środowisku, dla którego literatura i kultura rosyjska

nie jest czymś znanym. Nauczyciel-rusycysta winien być w tym środowisku krzewicielem i propagatorem kultury zaprzyjaźnionego narodu.

Założenia programowe wyżej scharakteryzowane stawiały na pierwszym miejscu cele praktyczne, ale dalekie były od preferowania wyłącznie praktycystycznego zawodowego kształcenia. Szereg przedmiotów kierunkowych (teoria literatury, gramatyka historyczna języka rosyjskiego, gramatyka języka starocerkiewnosłowiańskiego, wykłady monograficzne na latach starszych) wyposażały słuchacza w gruntowną wiedzę teoretyczną, ułatwiającą głębokie zrozumienie zjawisk językowych i literackich, wyrabiały nawyki myślenia naukowego, teoretycznego, stwarzały odpowiednie podstawy metodologii naukowo-badawczej dla tych słuchaczy, którzy w przyszłości zamierzali się poświęcić pracy naukowej.

Generalna koncepcja kształcenia nauczyciela-rusycysty na filologii rosyjskiej WSP zakłada przede wszystkim, iż absolwent musi nie tylko biegle władać językiem i umieć swą wiedzę przekazywać, ale posiadać również gruntowną wiedzę z zakresu literatury, kultury i innych ważnych dziedzin życia ZSRR. Te szerokie poznawcze cele w dużym stopniu realizują bardzo rozbudowane ćwiczenia praktyczne z języka rosyjskiego. Studenci poznają podczas nich nie tylko realia życia codziennego, ale zdobywają również wiedzę z zakresu życia politycznego, struktury narodowościowej, ukształtowania geograficznego i innych problemów dotyczących Kraju Rad. W nauczaniu literatury wiele miejsca w wykładach i ćwiczeniach, jak również różnorodnych pracach seminaryjnych, kontrolnych i magisterskich poświęca się aspektom ideowo-wychowawczym. W programie studiów 5-letnich nauczanie literatury rozpoczynało się, np. na roku I nie od staroruskiej, lecz najnowszej radzieckiej. Ten wstępny jednosemestrowy zarys przedmiotu był potraktowany jako wprowadzenie w problematykę ideowo-artystyczną i estetyczno-wychowawczą z pominięciem perspektywy historyczno-literackiej obowiązującej w normalnych wykładach kursowych.

Uzupełnieniem, w nieco szerszym już aspekcie, wiedzy rusycystycznej były w planie studiów 5-letnich przedmioty polonistyczne (gramatyka opisowa języka polskiego, literatura polska i powszechna).

Oprócz normalnych przemian organizacyjnych, jakie przeżywała cała Uczelnia w latach sześćdziesiątych, rusycystyka we wspomnianym czasie uległa znacznej wewnętrznej ewolucji. Wprowadzane zmiany zdążyły do wypracowania najbardziej efektywnych metod kształcenia nauczyciela-rusycysty z uwzględnieniem wymagań stawianych przez życie. W roku 1963 opuściły uczelnię pierwsze roczniki magisterskie kształcone systemem pięcioletnim. Najbardziej istotne przemiany zachodziły w omawianym okresie na studium zaocznym. Było ono znacznie liczniejsze pod względem liczby słuchaczy, aniżeli stacjonarne. W połowie lat sześćdziesiątych, obok absolwentów liceów pedagogicznych, uzupełniła tu swe wykształcenie i zdobyła

tytuł magistra liczna grupa absolwentów 3-letniego studium WSP. Stwierdzić należy, że wzajemne proporcje między studium zaocznym i stacjonarnym w ostatnich latach tak pod względem ilości słuchaczy, jak i reprezentowanego przez nich poziomu ulegają odwróceniu. Jak świadczą zamieszczone w tym opracowaniu zestawienia liczbowe, w pewnym czasie ilość studentów zaocznych była dwukrotnie niemal większa od studiujących stacjonarnie. Wiek słuchaczy zaocznych był dość wysoki: byli to przeważnie nauczyciele o kilku lub nawet kilkunastoletniej praktyce szkolnej, ludzie o czasem bardzo bogatej biografii, w pełni dojrzały życiowo i intelektualnie. Mimo sporych kontrastów ogólny poziom był tu znacznie wyższy, aniżeli na studiach stacjonarnych. W związku z tym zaoczna forma przygotowywania kadr rusycystycznych stała w owym czasie w centrum zainteresowania Katedry. Wyszło szereg postulatów w sprawie programów i planów studiów. W wyniku tego znacznie zmniejszono ilość egzaminów i prac kontrolnych, zwiększeniu zaś uległa liczba godzin przeznaczona na seminaria magisterskie. Modyfikacje te znacznie usprawniły proces dydaktyczny.

W związku ze stale rosnącą ilością absolwentów SN i koniecznością ich doksztalcania w roku akad. 1962/3 wprowadzono specjalny 4-letni ciąg na studiach zaocznych. Rok I owego ciągu był poświęcony na uzupełnienie materiału, wynikłe z różnic programowych między SN i WSP. To stało się załączkiem późniejszych, wprowadzonych w roku 1966/7 studiów 4-letnich, które od tej pory stały się tu wyłączną formą kształcenia. Tak więc zaoczne studia WSP przejęły obowiązki doksztalcania absolwentów SN, najpierw w formie 4-letnich studiów magisterskich, w latach ostatnich zaś — w formie trysemestralnych studiów wyrównawczych, dających uprawnienia 3-letnich studiów zawodowych.

W roku 1956/7 na życzenie studentów wprowadzono na studium stacjonarnym polonistykę jako przedmiot poboczny, którego zaliczenie miało dawać prawo nauczania tego przedmiotu w wyższych klasach szkoły podstawowej i niższych w średniej. Jednak wskutek i tak zbyt przeładowanego przedmiotami rusycystycznymi i innymi planu studiów zrealizowanie tego przedsięwzięcia okazało się bardzo trudne, dlatego też w roku 1966/7 ograniczono przedmioty polonistyczne (usunięto gramatykę historyczną języka polskiego oraz metodykę nauczania tego języka) i zredukowano program z literatury polskiej i gramatyki opisowej języka polskiego do poprzednich rozmiarów.

W związku z ogromnymi brakami, jakie istniały wśród kadry nauczającej języka rosyjskiego w szkolnictwie, filologia rosyjska WSP dostarczała w pierwszym okresie swego istnienia głównie nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących. W miarę jednak upływu czasu absolwenci nasi zaczynają podejmować pracę również w szkołach podstawowych i średnich zawodowych. Te obiektywne fakty wpłynęły również w znacznym stopniu na zmianę pro-

filu programu i zajęć dydaktycznych z zakresu metodyki nauczania języka rosyjskiego. Zwrócono większą niż dotychczas uwagę na nauczanie w szkole podstawowej i technikum. Jedną z praktyk ciągłych studenci czwartego roku odbywają obecnie w szkołach zawodowych. Ta ewolucja przejawia się również na odcinku bezpośrednich kontaktów pracowników Katedry z nauczycielami szkolnictwa zawodowego w formie fachowych porad, organizowania odczytów, dyskusji itp.

Nowym etapem w życiu kierunku jest kolejna reorganizacja. W roku 1969/70 przeprowadzono podwójną rekrutację na I rok studiów stacjonarnych na 5-letnie studium magisterskie i 3-letnie studium zawodowe typu WSN. W następnym roku akademickim nastąpiło ostateczne przejście na system dwustopniowy: 3-letnie studia zawodowe + (dla niektórych absolwentów) dwuletnie studia magisterskie. Trudności wynikłe z tego powodu są bardzo poważne. W wyniku wieloletniej praktyki i eksperymentów Katedra doszła do wybitnych wyników w kształceniu rusycystów w systemie 5-letnim. Wypracowano wiele nowych metod, które zdały pomyślnie egzamin. Obecnie zaszła konieczność przestawienia się na nowy system. Dużym utrudnieniem jest to, że plan i programy studiów 3-letnich zdaniem Katedry nie zawsze zapewniają odpowiednie efekty kształcenia, szczególnie w tak istotnym punkcie studiów zawodowych, jak biegle opanowanie języka.

Pracownicy Katedry brali czynny udział w pracach powołanego przez Ministerstwo Oświaty Zespołu Rzeczoznawców do spraw filologii rosyjskiej WSP, który działał od roku 1958 pod przewodnictwem doc. Włodzimierza Gałęckiego. W skład zespołu wchodził początkowo M. Didiakin, A. Doros i J. Henzel, a w okresie późniejszym — J. Smaga. Zespół skupiający — poza pracownikami naszej Katedry — przedstawiciele Katedr rusycystycznych WSP w Opolu (a potem również WSP w Gdańsku i Rzeszowie) pracował nad udoskonaleniem planów i programów studiów stacjonarnych i zaocznych. Jego dziełem był zreformowany, dobrze spełniający swe zadania plan stacjonarnych studiów 5-letnich, realizowany przez roczniki kształcone systemem jednolitych studiów magisterskich, a także plan 4-letnich zaocznych studiów magisterskich dla absolwentów SN.

Przedstawiciele Katedry Języka i Literatury Rosyjskiej WSP w Krakowie nie zostali natomiast zaproszeni do udziału w pracach powołanego przez Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwo Wyższego Zespołu Rzeczoznawców, który opracowywał plan 3-letnich rusycystycznych stacjonarnych studiów zawodowych i 3-semestralnych wyrównawczych studiów zaocznych dla absolwentów SN.

Swe postulaty dotyczące zmian w wadliwie skonstruowanych planach i programach studiów zawodowych stacjonarnych i zaocznych Katedra skierowała do Ministerstwa na Konferencjach Rektorów Wyższych Szkół Pe-

dagogicznych, które odbyły się w Krakowie w dniach 15 stycznia i 24 lutego 1971 r.

II

Katedra Języka i Literatury Rosyjskiej weszła w roku 1961 w drugie dziesięciolecie swego istnienia jako niewielki, czternastoosobowy zaledwie zespół pracowników naukowo-dydaktycznych, nie posiadający w swym gronie ani jednego doktora i składający się z 5 starszych wykładowców, 1 wykładowcy, 2 lektorów, 3 starszych asystentów i 3 asystentów, ale mający poważne osiągnięcia w dziedzinie kształcenia nauczycieli-rusycystów na studiach stacjonarnych i zaocznych. Kadre pracowników stanowili wówczas mgr mgr A. Doros, S. Nosowicz, S. Goldgart, A. Zarembina, M. Didiakin, E. Gostyńska, J. Henzel, A. Paszkowski, J. Traczewska, M. Cieśla, J. Smaga, K. Lorenz, L. Jochym, E. Lorenc. W roku 1960 przeszedł na emeryturę twórca Katedry doc. W. Galecki. Nie zerwał jednak kontaktu z Uczelnią i przez szereg lat (aż do wiosny 1968 r.) mimo pogarszającego się stanu zdrowia brał niezwykle czynny udział w pracach Katedry, inspirując jej działalność naukową i dydaktyczną, prowadząc wykłady i seminaria z metodyki nauczania języka rosyjskiego oraz historii literatury rosyjskiej i radzieckiej, sprawując opiekę naukową nad pracownikami Katedry i doktorantami spoza Uczelni, przygotowującymi rozprawy doktorskie z dydaktyki, recenzując rozprawy doktorskie, służąc wszystkim, którzy się doń zwracali, cenną radą i pomocą.

W roku 1961/62 Katedrą kierowała doc. O. Skorogładowa, która przez trzy lata przebywała w Polsce jako specjalista radziecki. Położyła ona duże zasługi w zakresie podniesienia poziomu nauczania gramatyki opisowej języka rosyjskiego oraz rozbudzenia wśród młodzieży zainteresowań naukowych w dziedzinie językoznawstwa.

Począwszy od października 1962 aż do lutego roku 1967 roku opiekę nad Katedrą sprawował prorektor Uczelni prof. dr A. Przyboś, któremu pracownicy Katedry winni są głęboką wdzięczność za wielką życzliwość i konkretną pomoc w rozwiązywaniu trudnych problemów i zaspokajaniu potrzeb (kadrowych, budżetowych i innych). W tym okresie liczba pracowników Katedry powiększyła się wydatnie. Pojawili się nowi asystenci i st. asystenci (mgr A. Brzezińska, mgr S. Łużny, mgr W. Cieślińska, mgr E. Wołodźko, mgr Z. Dziechciaruk, mgr J. Korzeniewska). Katedra stawała się coraz bardziej samowystarczalna i uniezależniała się od pomocy kadry naukowej UJ (w tym okresie korzystała ze współpracy 2 pracowników UJ: dr Leszka Schneidra i dr Wiesława Witkowskiego). Okres ten przyniósł ważne wydarzenie w historii Katedry: ukazanie się pierwszego zeszytu rusycystycznego „Rocznika

Naukowo-Dydaktycznego" (zesz. 19, Kraków 1964, pod red. doc. W. Gałęckiego). Artykuły swe pracownicy Katedry drukowali ponadto w czasopismach „Język Rosyjski“, „Slavia Orientalis“ i innych.

W czerwcu roku 1964 dwaj pracownicy Katedry, A. Doros i J. Henzel uzyskali stopień naukowy doktora. W styczniu 1965 r. stopień doktora uzyskała też M. Didiakin.

W latach 1966—1967 zespół pracowników Katedry powiększył się o grono młodych asystentów: mgr Z. Mejszutowicz, mgr E. Szędziorza, mgr J. Widachę i mgr T. Żeberek oraz o lektora, mgr H. Gawlik. Dr A. Doros w roku 1966 przeniósł się do Rzeszowa, gdzie podjął trud zorganizowania Katedry Filologii Rosyjskiej w tamtejszej WSP, niemniej jeszcze przez dwa lata współpracował z WSP w Krakowie prowadząc w ramach zajęć zleconych seminaria magisterskie z gramatyki języka rosyjskiego.

Z dniem 1 marca 1967 r. pełniącym obowiązki Kierownika Katedry został mianowany dr J. Henzel, który sprawował tę funkcję do 15 lutego 1969 r. W okresie od 15 lutego do 30 września 1969 Katedrą kierowała doc. dr hab. M. Romankówna (prodziekan Wydziału Filologiczno-Historycznego), która położyła duże zasługi w dziedzinie pobudzania aktywności naukowej młodego zespołu pracowników Katedry. Z dniem 1 października 1969 r. kierownikiem Katedry mianowany został dr J. Henzel, początkowo na okres jednego roku, a następnie, od 1 października 1970 r., na okres dalszych dwóch lat.

Rok akademicki 1967/68 można uznać za wieloma względami za przełomowy w historii Katedry. Począwszy od października 1967 roku zaczęto realizować reformę procesu nauczania, polegającą na zmianach zarówno w organizacji zajęć jak i w metodyce ich prowadzenia, a ponadto na innowacjach w dziedzinie egzekwowania i oceny wiadomości studentów z zakresu przedmiotów specjalistycznych.

Po raz pierwszy w historii Katedry dokonano podziału ćwiczeniowych grup audytoryjnych na mniejsze, 12—15-osobowe grupy laboratoryjne, w których odąd odbywały się ćwiczenia praktyczne z języka rosyjskiego oraz ćwiczenia z dydaktyki języka rosyjskiego. Dotychczas, mimo iż pozwalały na to zarządzenia Ministerstwa Oświaty, nie korzystano z możliwości tworzenia grup laboratoryjnych, zarówno z uwagi na brak odpowiedniej liczby pracowników dydaktycznych, jak też, a nawet przede wszystkim, ze względu na bardzo trudną sytuację lokalową Katedry, która mieściła się na I p. budynku przy ul. Podbrzezie 3, dysponując zaledwie trzema salami wykładowymi, małą czytelnią (również użytą jako sala do zajęć) oraz małym gabinetem o powierzchni ok. 12 m, z takimże przedsionkiem. Oba te ciasne pomieszczenia wykorzystywano do prowadzenia seminariów magisterskich, konsultowania, egzaminowania, egzekwowania lektury i odbywania dyżurów. Po usilnych staraniach Katedra uzyskała w październiku 1967 r.

cztery dodatkowe pomieszczenia na drugim piętrze budynku przy ul. Bohaterów Stalingradu 48, co pozwoliło na wspomnianą wyżej reorganizację grup ćwiczeniowych, a ponadto na urządzenie, po raz pierwszy w historii Katedry, sali dla pracowników dydaktycznych (których liczba wynosiła w tym czasie już 22 osoby). W pomieszczeniu tym, poza dyżurami, konsultacjami, egzekwowaniem lektury obowiązkowej i egzaminowaniem studentów zaocznych, odbywały się też seminaria magisterskie i niektóre ćwiczenia.

Przejsie na prowadzenie ćwiczeń praktycznych z języka rosyjskiego i ćwiczeń z dydaktyki języka rosyjskiego w grupach laboratoryjnych miało donieść znaczenie dla podniesienia poziomu językowego i metodycznego studentów-rusycystów. Szczególnie ćwiczenia praktyczne z języka rosyjskiego wymagały radykalnych zmian na lepsze. Przystawienie się szkolnictwa podstawowego i średniego na nauczanie żywego języka codziennego stwarzało konieczność opanowania przez przyszłych nauczycieli umiejętności swobodnego wypowiedzania się w języku rosyjskim, budowania dialogu, prawidłowej akcentuacji, wymowy i intonacji w stopniu o wiele doskonalszym niż dotąd.

Samo tylko zmniejszenie liczebności grup nie rozwiązywało oczywiście problemu. Należało opracować system środków metodycznych, pozwalających na radykalne podniesienie poziomu językowego studentów. Punktem wyjścia dla realizacji tego zadania stała się „metoda reproduktywno-kreatywna“, zastosowana po raz pierwszy eksperymentalnie w r. 1963 w jednej z grup ćwiczeniowych przez mgra J. Henzla. Eksperyment zakończył się pomyślnie, a założenia nowej metody zostały opracowane w formie artykułu i opublikowane w 1967 r. Metoda reproduktywno-kreatywna polega, najogólniej rzecz biorąc, na wprowadzeniu w pierwszych tygodniach nauczania wstępnego kursu prawidłowej wymowy i intonacji (przy zastosowaniu systemu specjalnych ćwiczeń), a następnie na stopniowym wyrabianiu nawyków prawidłowego mówienia poprzez reprodukcję ustną specjalnie dobranych tekstów oraz ewolucyjnym przechodzeniu na wyższych latach studiów do swobodnych, twórczych wypowiedzi studentów (przy pełnym zachowaniu wzorowej wymowy i intonacji).

Metoda reproduktywno-kreatywna, stopniowo modyfikowana i doskonalona przez zespół pracowników Zakładu Dydaktyki (o czym będzie mowa niżej), począwszy od października roku 1967 stała się podstawą działalności dydaktycznej Katedry w zakresie ćwiczeń praktycznych z języka rosyjskiego. Zastosowano ją w sześciu równoległych grupach laboratoryjnych, na jakie podzielili się rok I, rozpoczynający studia w r. 1967. Sześciu pracowników Katedry prowadzących zajęcia w tych grupach otrzymało odpowiedni instruktaż metodyczny, co pozwoliło na unifikację nauczania, ujednoczenie środków metodycznych i wymagań. Systematyczna wzajemna wymiana doświadczeń, organizowanie ćwiczeń pokazowych z dyskusjami umożliwiły jednolitą realizację nowych założeń metodycznych. Novum w dziedzinie

organizacji nauczania stanowiło także równoczesne prowadzenie ćwiczeń praktycznych z języka rosyjskiego we wszystkich równoległych grupach danego roku. Prowadzenie ćwiczeń praktycznych w „blokach” usprawniło znacznie proces dydaktyczny, pozwalając bardziej racjonalnie ułożyć harmonogram i wyeliminować uciążliwe dla studentów „okienka”. System „bloków” ćwiczeniowych jest stosowany z dobrym skutkiem do chwili obecnej.

Wyniki reformy w zakresie metodyki ćwiczeń praktycznych okazały się bardzo obiecujące. Od chwili jej wprowadzenia dało się zauważyć stopniowe podnoszenie się poziomu językowego studentów. Sprawdzianem poprawy na tym odcinku stały się praktyki pedagogiczne studentów-rusycystów w szkołach podstawowych i średnich. Opinie nauczycieli-opiekunów praktyk oraz obserwacje hospitujących praktyki pracowników Katedry świadczą, że w swym dążeniu do przygotowania wysoko kwalifikowanego, władającego swobodnie językiem rosyjskim nauczyciela Katedra znajduje się na właściwej drodze.

Podział na grupy laboratoryjne pozwolił również na podniesienie poziomu ćwiczeń z dydaktyki języka rosyjskiego przez zwiększenie ilości hospitowanych i prowadzonych przez studentów lekcji w szkołach ćwiczeń i pełniejszą aktywizację słuchaczy na zajęciach.

Reforma metod nauczania objęła również pozostałe przedmioty specjalistyczne, zwłaszcza zaś historię literatury rosyjskiej i radzieckiej oraz gramatykę opisową języka rosyjskiego. W zakresie historii literatury opracowano dostosowany do potrzeb i możliwości słuchaczy kanon lektury obowiązkowej i ujęto w ścisłe ramy organizacyjne sposoby jego egzekwowania (comiesięczne kolokwia obejmujące ściśle określone pozycje lektury). W zakresie gramatyki opisowej języka rosyjskiego zatroszczono się o ściślejsze powiązanie materiału z potrzebami nauczania szkolnego oraz pełniejszą korelację z ćwiczeniami praktycznymi z języka rosyjskiego.

W celu podniesienia poziomu naukowego studentów i lepszego przygotowania ich do pisania prac magisterskich wprowadzono obowiązkowe prace seminaryjne z historii literatury rosyjskiej (w IV semestrze), z gramatyki opisowej języka rosyjskiego (w V semestrze) oraz z dydaktyki języka rosyjskiego (w VI semestrze).

Zreformowano również tryb dokonywania oceny studentów i udzielania zaliczeń, przez co przedmioty specjalistyczne, a zwłaszcza ćwiczenia praktyczne z języka rosyjskiego, uzyskały właściwą rangę, odpowiadającą ich roli w kształceniu nauczyciela-rusycysty. Oceny umiejętności językowych studentów, zwłaszcza słabszych, zaczęto dokonywać kolegialnie na specjalnych kolokwium odbywanych przy udziale wszystkich pracowników dydaktycznych, prowadzących równoległe grupy ćwiczeniowe na danym roku. Pozwoliło to na zwiększenie obiektywizmu ocen i ujednoczenie wymagań oraz na wyeliminowanie już w ciągu I, a najdalej II roku studiów osób pozbawionych zdolności lingwistycznych i nie rokujących nadziei na po-

myślne ukończenie studiów. Zaliczenia z pozostałych przedmiotów specjalistycznych udzielano również zespołowo, biorąc pod uwagę takie elementy, jak aktywność słuchacza na zajęciach, ocenę pracy seminaryjnej — a w odniesieniu do historii literatury rosyjskiej i radzieckiej — również wyniki kolokwium z lektury obowiązkowej.

Wprowadzono zwyczaj wszechstronnego omawiania wyników w nauce studentów, zwłaszcza słabszych, na specjalnie poświęconych temu zagadnieniu posiedzeniach Katedry, organizowanych przy końcu każdego semestru. Poczynania te zapewniły pełne rozeznanie i kontrolę prawidłowości procesu dydaktycznego i wyników nauczania oraz sprawiły, że poziom nauczania w zakresie przedmiotów rusycystycznych zaczął się podnosić z każdym rokiem.

Szczególną uwagę poświęcono podniesieniu poziomu naukowego prac magisterskich, których tematykę powiązano ściśle z potrzebami przyszłego nauczyciela. W zakresie historii literatury szczególny nacisk położono na opracowanie tematów ze współczesnej literatury radzieckiej (w tym również młodzieżowej), w zakresie gramatyki — na tematy związane ze zjawiskami gramatycznymi współczesnego języka rosyjskiego w zestawieniu z językiem polskim, w zakresie dydaktyki — na tematy wymagające wnikliwej obserwacji procesu nauczania języka w szkole podstawowej i średniej.

Wiele uwagi w omawianym okresie Katedra poświęciła także zagadnieniom dydaktyki studiów zaocznych, co między innymi, znalazło wyraz w zorganizowanej w marcu 1970 roku, wspólnie z Centralnym Ośrodkiem Metodycznym Studiów dla Pracujących, ogólnopolskiej konferencji poświęconej tej problematyce. Pracownicy dydaktyczno-naukowi Katedry przedstawili na niej większość (sześć) referatów dotyczących organizacji studiów zaocznych, jak również metodyki prowadzenia poszczególnych typów zajęć, przewidzianych programem.

Opracowane przez zespół literaturoznawców — pracowników Katedry instrukcje programowe z historii literatury rosyjskiej i radzieckiej dla słuchaczy Studium dla Pracujących zostały uznane za wzorcowe i wykorzystane w pozostałych WSP.

W chwili obecnej w związku z generalną reformą systemu kształcenia nauczycieli w wyższych szkołach pedagogicznych uwaga zespołu Katedry skierowana została między innymi na wypracowanie nowych metod pracy dydaktycznej, przystosowanych do zmodyfikowanej struktury organizacyjno-programowej studiów stacjonarnych i zaocznych. Z racji swych wieloletnich doświadczeń Katedra jest w pełni przygotowana do tego, aby aktywnie uczestniczyć w procesie doskonalenia wprowadzanych wstępnie programów, dostosowania ich do wymagań współczesnej szkoły oraz możliwości dydaktycznych kierunku.

Całokształt poczynań mających na celu zwiększenie efektywności pro-

cesu dydaktycznego przyniósł widoczne rezultaty w postaci systematycznego wzrostu sprawności kształcenia. Nadmienić należy jeszcze o sygnalizowanym wcześniej problemie wewnętrznych przemian we wzajemnych proporcjach między studium stacjonarnym i zaocznym. Poziom tego pierwszego wraz z systematycznym wzrostem ilości słuchaczy w ostatnich latach wzrastał, zaocznego — nie wykazywał tendencji zwykłych.

Oto tabela przedstawiająca sprawność kształcenia na studiach stacjonarnych:

Rok rozpoczęcia studiów	Liczba studentów na I roku	Rok ukończenia studiów	Ilość uzyskanych stopni magisterskich
1961/62	41	1965/6	33
1962/63	47	1966/7	39
1963/64	59	1967/8	52
1964/65	59	1968/9	42
1965/66	64	1969/70	54

W omawianym okresie łącznie na studium stacjonarnym i zaocznym ukończyło studia z tytułem magistra 571 osób. Ilość uzyskanych stopni magisterskich w poszczególnych latach kształtowała się następująco:

Rok akademicki	Studium stacjonarne	Studium zaoczne	Łącznie
1961/62	0*	12	12
1962/63	26	10	36
1963/64	22	15	37
1964/65	11	20	31
1965/66	33	27	60
1966/67	39	38	77
1967/68	52	27	79
1968/69	42	65	107
1969/70	54	78	132

* W roku akademickim 1961/62 na studium stacjonarnym nie było absolwentów w związku z przejściem ze studiów 4-letnich na 5-letnie.

W okresie lat sześćdziesiątych notuje się bardzo poważny wzrost ilości słuchaczy. Zawdzięczać to głównie należy zwiększonym limitom przyjęć na rok I studium stacjonarnego. Liczba słuchaczy filologii rosyjskiej w omawianym okresie przedstawiała się następująco:

Rok akademicki	Studium stacjonarne	Studium zaoczne	Łącznie
1961/62	113	182	295
1962/63	148	230	378
1963/64	179	288	467
1964/65	200	376	576
1965/66	254	416	670
1966/67	288	397	685
1967/68	314	326	640
1968/69	333	319	652
1969/70	419	316	735
1970/71	407	283	690

Lata 1967—1971 charakteryzowały się dalszym rozwojem kadry pracowników Katedry. W czerwcu 1967 r. stopień naukowy doktora uzyskali L. Jochym-Kuszlukowa, K. Lorenz i J. Smaga, w grudniu tegoż roku — E. Sławęcka, w maju 1968 r. — S. Goldgart. Mimo odpływu w r. 1968 części pracowników z Uczelni (przejście dr K. Lorenz-Iwan do pracy w szczecińskim WSN, wyjazd na stałe za granicę dr M. Didiakin-Leeming, mgr E. Gostyńskiej i mgr H. Gawlik, przejście na emeryturę mgra S. Nosowicza i mgr J. Traczewskiej) liczba pracowników Katedry nie zmalała, lecz przeciwnie — wzrosła, by osiągnąć w roku akademickim 1969/70 stan 27 pracowników etatowych. W latach 1968—1970 Katedra pozyskała doświadczoną dydaktyka, mgr M. Stefanów, która przez szereg lat pracowała w Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych WSP w Krakowie oraz kilku młodych asystentów i lektorów, absolwentów WSP w Krakowie, którzy czynnie włączyli się do poczynić dydaktycznych i naukowych. Byli to mgr mgr M. Bazak, J. Gil, B. Gołębiowska, Z. Kułyk, F. Listwan, S. Stawarz, T. Wardęga i D. Weber.

Wielki i cenny wkład do pracy dydaktycznej Katedry i podniesienia poziomu naukowego studentów wnieśli specjaliści radzieccy zatrudnieni w Uczelni: doc. N. Kadżuni (rok akad. 1965/66 i 1966/67), doc. W. Szabalina (rok akad. 1967/68 i 1968/69) i doc. A. Łużanowski (rok akad. 1969/70 i 1970/71). Ich zasługą jest sprawowanie opieki nad liczną rzeszą magistrantów specjalizujących się w historii literatury rosyjskiej i radzieckiej, zarówno na studiach stacjonarnych, jak i na Studium dla Pracujących, ich zasługą jest również rozbudzenie zainteresowań naukowych wśród studentów zrzeszonych w sekcji literackiej Koła Naukowego Rusycystów, którzy od szeregu lat zdobywają zaszczytne wyróżnienia na ogólnopolskich sesjach rusycystycznych kół naukowych (o czym będzie jeszcze mowa niżej).

Mimo cennej pomocy specjalistów radzieckich Katedra odczuwała dotkliwy brak własnych samodzielnych pracowników naukowych. Sytuacja uległa

poprawie dopiero z dniem 1 marca 1971 r., kiedy został mianowany docentem kicownik Katedry dr J. Henzel.

W tych warunkach szczególne zasługi położył prof. dr W. Jakubowski z Uniwersytetu Jagiellońskiego, który od roku 1961 do chwili obecnej sprawował i nadal sprawuje opiekę nad przewodami doktorskimi pracowników Katedry, specjalizujących się w historii literatury rosyjskiej (J. Henzel, S. Goldgart, J. Smaga, E. Sławęcka, Z. Dziechciaruk, Z. Mejszutowicz, J. Widacha, F. Listwan). Duże zasługi posiada również doc. dr H. Safarewiczowa (Uniwersytet Jagielloński), która zgodziła się sprawować opiekę nad przewodami doktorskimi L. Jochym-Kuszlukowej, S. Łuznego, W. Cieślińskiej, E. Wołodzko i T. Żeberek (obrali oni jako specjalność gramatykę języka rosyjskiego).

Opiekę promotorską nad przewodami doktorskimi pracowników Katedry o specjalizacji metodycznej — po śmierci doc. dra Wł. Galeckiego — przejęli prof. dr S. Jodłowski (J. Korzeniewska i A. Sobczyk) oraz doc. dr hab. J. Kulpa (M. Cieśla).

Rozwój kadry naukowo-dydaktycznej Katedry znalazł odbicie również poza terenem Uczelni. W r. 1967 członkiem Komisji Słowianoznawstwa Oddziału PAN w Krakowie zostali dr J. Henzel i dr M. Didiakin, w r. 1969 — dr S. Goldgart, dr E. Sławęcka, dr L. Jochym-Kuszlukowa i dr J. Smaga. Wymienieni pracownicy oraz ich młodszy koledzy wygłosili na posiedzeniach Komisji Słowianoznawstwa szereg referatów, których streszczenia ogłoszono drukiem w specjalnym wydawnictwie.

W serii prac Komisji Słowianoznawstwa Oddziału PAN w Krakowie ukazały się drukiem rozprawy doktorskie J. Henzla (r. 1967), E. Sławęckiej (r. 1969), J. Smagi (r. 1970) i S. Goldgart (r. 1971). Rozprawa doktorska M. Didiakin-Leeming wydana została w r. 1970 w serii prac Komitetu Słowianoznawstwa PAN. Szereg artykułów pracowników Katedry, zwłaszcza literaturoznawców, ukazał się w czasopismach „Slavia Orientalis”, „Ruch Literacki”, „Pamiętnik Literacki” i in.

Lata 1967—1971 były okresem ożywionej działalności wydawniczej Katedry. W roku 1967 ukazał się drugi rusycystyczny zeszyt „Rocznika Naukowo-Dydaktycznego” poświęcony doc. drowi W. Galeckiemu, w roku 1970 — trzeci zeszyt. Obydwa zawierały artykuły i rozprawy z zakresu trzech specjalności rusycystycznych: historii literatury, nauki o języku i dydaktyki. Ponadto w tym okresie ukazało się kilka wydawnictw skryptowych (o których będzie mowa niżej).

III

Ważnym zjawiskiem w rozwoju organizacyjnym Katedry było powstanie i stopniowy rozwój działalności trzech wchodzących w jej skład zakładów:

Zakładu Historii Literatury Rosyjskiej i Radzieckiej, Zakładu Języka Rosyjskiego i Zakładu Dydaktyki Języka Rosyjskiego. Mimo iż ich istnienie nie zostało dotąd usankcjonowane formalnie, faktycznie istnieją one i działają już od roku 1964. Zakładem Historii Literatury Rosyjskiej i Radzieckiej od początku jego powstania do września roku 1969 kierował dr J. Henzel, od 1 października roku 1969 obowiązki jego kierownika pełni dr E. Sławęcka. Kierownikiem Zakładu Języka Rosyjskiego był początkowo dr A. Doros, później zaś, po jego odejściu do Rzeszowa — dr L. Jochym-Kuszlíkowa. Zakładem Dydaktyki kierował w pierwszym okresie jego istnienia sam doc. W. Galecki, od września roku 1966 — dr K. Lorenz-Iwan, zaś po jej przejściu do WSN w Szczecinie, od października 1968 r. — mgr M. Cieśla.

Szczególnie aktywna działalność Zakładów datuje się od jesieni 1969 roku, kiedy to przejęły one szereg czynności związanych z organizacją i przebiegiem procesu nauczania oraz podjęły inicjatywy zmierzające do zwiększenia aktywności naukowej pracowników Katedry. Na posiedzeniach Zakładów wygłaszane i dyskutowane są referaty naukowe, dokonuje się na nich, przy końcu każdego semestru, oceny wyników nauczania i analizy postępów wszystkich studentów; w ramach działalności poszczególnych zakładów organizowane są ćwiczenia pokazowe, stanowiące podstawę do dyskusji nad doskonaleniem metod nauczania; na posiedzeniach zakładów omawia się i zatwierdza tematy prac seminaryjnych i magisterskich, ustala tematykę ćwiczeń oraz opracowuje szczegółowe wytyczne co do sposobu realizacji materiału programowego.

Poważne wyniki w dziedzinie doskonalenia metod i form nauczania posiada Zakład Dydaktyki Języka Rosyjskiego, kierujący całokształtem procesu dydaktycznego zarówno w dziedzinie wykładów, ćwiczeń i seminariów magisterskich z dydaktyki, jak i w zakresie ćwiczeń praktycznych z języka rosyjskiego. Zakład w r. akad. 1970/71 liczy 12 pracowników (3 st. wykładowców, 3 st. asyst., 1 asystenta i 5 lektorów) specjalizujących się w dwu wymienionych dziedzinach. Na uwagę zasługuje fakt, że aż 3 spośród nich (mgr mgr M. Cieśla, A. Sobczyk i E. Szędziłorz) pracuje nad rozprawami doktorskimi z dydaktyki praktycznego nauczania języka rosyjskiego w szkole wyższej i korelacji między przedmiotami specjalistycznymi na studiach rusycystycznych. W rezultacie przemyśleń teoretycznych i poczynań praktycznych pracowników Zakładu, działającego pod kierownictwem mgr M. Cieśli, została ulepszona i zmodyfikowana metoda reproduktywno-kreatywna. Obok reprodukcji tekstów wprowadzono, poczynając już od roku II, ćwiczenia w mówieniu, oparte o określony materiał leksykalno-frazeologiczny i powiązane z materiałem gramatycznym. Podjęto wysiłki w kierunku podniesienia poziomu językowego studentów w zakresie prawidłowej pisowni. Ważną rolę w usprawnieniu procesu nauczania odegrały skrypty do ćwiczeń praktycznych z języka rosyjskiego: *Wymowa i intonacja rosyjska* J. Henzla

i E. Szędziorza (I wydanie ukazało się w r. 1969, II wydanie z suplementem, zawierającym wybór tekstów przeznaczonych do reprodukcji, wyjdzie w drugim kwartale roku 1971) oraz *Zasady ortografii i interpunkcji rosyjskiej* L. Jochym-Kuszlukowej, Z. Kulyk i N. Modlińskiej (1970 r.). Skrypty te są użytkowane przez szereg uczelni (WSP w Rzeszowie, Uniwersytet Jagielloński, WSN w Szczecinie, Sosnowcu, Warszawie i Kielcach). W przygotowaniu są dalsze skrypty do ćwiczeń praktycznych z języka rosyjskiego: M. Cieśli *Materiały leksykalne do ćwiczeń w mówieniu dla studentów filologii rosyjskiej WSP i WSN* oraz M. Cieśli, N. Modlińskiej, A. Sobczyk i M. Stefanów *Ćwiczenia z ortografii i interpunkcji rosyjskiej dla studentów WSP i WSN*.

Zainteresowania badawcze pracowników Zakładu — poza problemami dydaktyki szkoły wyższej — obejmują szczegółowe zagadnienia metodyki nauczania języka rosyjskiego w szkole podstawowej i średniej.

Zakład Historii Literatury Rosyjskiej i Radzieckiej, kierowany przez dr E. Sławęcką, który liczy obecnie 9 pracowników dydaktycznych (w tym 2 docentów, 1 st. wykładowcę, 2 adiunktów, 3 st. asystentów i 1 asystenta) ma poważne osiągnięcia w dziedzinie doskonalenia metodyki wykładów i ćwiczeń z teorii i historii literatury oraz seminariów magisterskich. Ważną rolę dydaktyczną spełnia przygotowany przez pracowników Zakładu skrypt *Poezja radziecka. Wybór tekstów* (opracował zespół pod kierownictwem J. Smagi w składzie: J. Henzel, Z. Mejszutowicz i E. Sławęcka), który ukazał się w roku 1970. W przygotowaniu jest *Antologia najnowszej poezji radzieckiej* tych samych autorów, skrypt S. Goldgart i J. Henzla *Poetyka z elementami teorii literatury* oraz skrypty z historii literatury rosyjskiej i radzieckiej dla poszczególnych lat studium trzyletniego.

Zainteresowania badawcze pracowników Zakładu, z których wszyscy przygotowują rozprawy doktorskie bądź habilitacyjne, koncentrują się wokół problematyki ewolucji prozy rosyjskiej XIX wieku oraz dziejów polskiej rusycystyki.

Zakład Języka Rosyjskiego, kierowany przez dr L. Jochym-Kuszlukową, liczy 6 pracowników (w tym 1 adiunkta, 1 st. wykładowcę, 1 wykładowcę, 3 st. asystentów i 1 stażystę). Podobnie jak dwa pozostałe zakłady, Zakład Języka pracuje nad doskonaleniem metodyki wykładów, ćwiczeń i seminariów i planuje wydanie skryptów do ćwiczeń z podstawowego przedmiotu językoznawczego, jakim jest na kierunku filologii rosyjskiej gramatyka opisowa języka rosyjskiego. Wyrazem dążeń do korelacji tego przedmiotu i ćwiczeń praktycznych z języka rosyjskiego jest udział 2 pracowników Zakładu (dr L. Jochym-Kuszlukowej i mgr M. Stefanów) w opracowaniu skryptów z ortografii, o których była mowa wyżej. Zainteresowania badawcze pracowników Zakładu, z których czterej przygotowują rozprawy doktorskie a jeden habilitacyjną, są dość zróżnicowane i obejmują słotwórstwo, lek-

sykę, frazeologię i składnię współczesnego języka rosyjskiego, rozpatrywane w zestawieniu z językiem polskim.

W ciągu ostatnich dwóch lat główne wysiłki dydaktyczne wszystkich trzech Zakładów skupiają się na opracowaniu metodyki nauczania przedmiotów kierunkowych na 3-letnich studiach zawodowych. Jest to zadanie niezwykle złożone z uwagi na wadliwie skonstruowany plan studiów zawodowych i tymczasowy charakter programów nauczania.

IV

Wskutek bardzo poważnych trudności kadrowych i ogromnego dydaktycznego obciążenia pracowników Katedry ich aktywność naukowa w pierwszej połowie lat sześćdziesiątych była w znacznym stopniu ograniczona. Ogromne potrzeby w zakresie kształcenia nauczycieli-rusycystów, jakie odczuwano w tym okresie spowodowały, że w hierarchii ważności problemów „produkcja” dydaktyczna była stawiana przed konkretnymi osiągnięciami naukowo-badawczymi. Przełom w tej dziedzinie nastąpił dopiero wtedy, gdy dla pracowników Katedry stworzono możliwości odbywania kilkumiesięcznych stażów w radzieckich ośrodkach naukowych dla zbierania materiałów do prac doktorskich i — w dalszej kolejności — habilitacyjnych. Możliwości te pozwoliły kilku osobom obronić prace doktorskie, co z kolei stworzyło dobrą bazę wyjściową do bardziej intensywnej i wydajnej działalności naukowej już poza ramami macierzystej Katedry i Uczelni.

Na terenie Uczelni pracownicy filologii rosyjskiej biorą udział we wszelkich konferencjach i sympozjach o charakterze interdyscyplinarnym. Aktywny był udział rusycystów w zorganizowanej w 1970 roku w naszej Uczelni sesji naukowej, poświęconej setnej rocznicy urodzin W. I. Lenina. Referaty wygłosili na niej m. in. mgr Z. Mejszutowicz i mgr N. Modlińska.

Z racji częstych wyjazdów i staży naukowych w Związku Radzieckim pracownicy Katedry utrzymują ścisły kontakt z tamtejszymi uczonymi i ośrodkami naukowymi. Wymienić tu w pierwszym rzędzie należy Katedrę Rosyjskiej Literatury Klasycznej Uniwersytetu Moskiewskiego im. Łomonosowa. Staże naukowe nasi pracownicy odbywali pod kierownictwem tak wybitnych i znanych uczonych jak prof. A. Sokolow, prof. S. Bondi, prof. M. Szanskij i in. W kierowanych przez wyżej wymienionych katedrach i zespołach badawczych pracownicy krakowskiej WSP składali sprawozdania z postępu swych prac, dyskutowali związane z nimi problemy. Te kontakty doprowadziły do bardziej trwałych form współpracy. Np. dr J. Henzel publikował swe prace w radzieckim kwartalniku „Russkaja Literatur”.

Udział w ogólnopolskim życiu naukowym rusycystów krakowskiej WSP

jest poważny. W roku 1964 pod auspicjami PAN zorganizowana została ogólnopolska sesja naukowa poświęcona uczczeniu 150-tej rocznicy urodzin Michała Lermontowa. Mgr J. Henzel wygłosił na niej jeden z głównych referatów, który spotkał się z zainteresowaniem środowiska rusycystycznego.

W roku 1968 odbyła się w Krakowie międzynarodowa konferencja naukowa poświęcona omówieniu procesu literackiego w literaturach słowiańskich na przełomie XIX i XX stulecia, w obradach której wzięli również udział reprezentanci Katedry.

Coraz większy jest autorytet kierunku filologii rosyjskiej WSP w Krakowie w dziedzinie metodyki nauczania tak w szkole wyższej, jak i średniej oraz podstawowej. Szczególnie bliskie są na tym odcinku kontakty między poszczególnymi kierunkami rusycystyki z innymi WSP. Wymiana doświadczeń dokonuje się tu nie tylko w kontaktach indywidualnych, lecz również często organizowanych konferencjach naukowych. W październiku 1970 r. w Opolu odbyła się międzynarodowa konferencja metodyczna poświęcona nauczaniu języka rosyjskiego. 3-osobowa delegacja Katedry (dr J. Henzel, mgr M. Cieśla, mgr A. Sobczyk) przedstawiła tam nasze poważne osiągnięcia w omawianej dziedzinie, które spotkały się z poważnym zainteresowaniem innych ośrodków. Szczególnie dotyczy to opracowanej i stosowanej u nas metody reprodukcyjno-kreatywnej. Metoda ta została przedstawiona przez dra J. Henzla na odbytej w sierpniu 1969 roku w Moskwie konferencji Międzynarodowego Stowarzyszenia Wykładowców Języka i Literatury Rosyjskiej.

Do bardzo istotnych momentów w działalności Katedry należy podtrzymywanie ożywionych kontaktów ze środowiskiem nauczycielskim, zarówno miejscowym krakowskim, jak i ogólnopolskim. Kontakty te nie mają charakteru okazjonalnego, lecz wynikają z faktu, iż krakowska WSP jest największym w Polsce dostawcą nauczycieli-rusycystów. Absolwenci krakowskiej WSP rekrutują się z terenu całego kraju, dlatego też geograficzny zasięg jej oddziaływania jest bardzo szeroki.

Bezpośredni kontakt ze środowiskiem nauczycielskim zapewniają w pierwszym rzędzie pracownicy Zakładu Dydaktyki Języka Rosyjskiego. Poważny i z każdym rokiem wzrastający jest ich udział w pracach krakowskiego Ośrodka Metodycznego. Mgr M. Cieśla jest od wielu lat członkiem jego Rady w sekcji języka rosyjskiego (szkolnictwo podstawowe i ogólnokształcące średnie), mgr E. Szędzielorz pracuje w sekcji techników i szkół zawodowych. Najbardziej intensywna i urozmaicona jest pomoc naszych pracowników świadczona środowisku krakowskiemu od roku akad. 1967/68. Od tej pory, najpierw dr K. Lorenz-Iwan, i dr J. Henzel, a następnie mgr M. Cieśla, mgr J. Korzeniewska i mgr E. Szędzielorz wygłaszali referaty i prelekcje na konferencjach metodycznych nauczycieli języka rosyjskiego.

Zakład Dydaktyki bierze aktywny udział w organizowaniu śródrocznych 100-godzinnych kursów dla nauczycieli szkół podstawowych i techników.

Pracownicy-metodycy występują w roli ekspertów w rozwiązywaniu wielu nowych zagadnień, jakie nasuwa współczesny proces nauczania w szkolnictwie, są konsultantami niektórych wprowadzanych nowości. Brali oni czynny udział w opracowywaniu testów do badań wyników nauczania w szkołach podstawowych województwa krakowskiego.

Z imprez o charakterze ogólnopolskim wymienić należy w pierwszym rzędzie konferencję poświęconą problematyce nauczania języka rosyjskiego w szkole podstawowej, zorganizowaną przez Zakład Dydaktyki krakowskiej WSP w kwietniu 1968 roku. Z przedsięwzięć planowanych na najbliższą przyszłość zasługuje na uwagę pomysł zorganizowania stałych spotkań z nauczycielami — opiekunami naszych praktykantów. Ma to posłużyć wypracowaniu najważniejszej metody w kierowaniu tą formą pracy dydaktycznej.

Poważną rolę spełnia uczelniane koło TPPR, pracujące pod opieką mgr M. Cieśli. Jest ono również poważnym łącznikiem między Katedrą i szkołami miasta Krakowa. Dzięki inicjatywie Kola młodzież szkolna pod opieką swych nauczycieli-rusycystów uczestniczyła w imprezach kulturalnych organizowanych przez naszych studentów. Korzystnie układa się współpraca z Zarządem Wojewódzkim TPPR. Mgr M. Cieśla (nagrodzona złotą odznaką za działalność w tej organizacji) jest przewodniczącą Komisji języka rosyjskiego Zarządu Wojewódzkiego. Znane i cenione są wśród nauczycieli organizowane przez Zarząd Miejski TPPR prelekcje i odczyty mgr N. Modlińskiej na tematy literatury radzieckiej.

W naszym społeczeństwie istnieje duże zapotrzebowanie na informacje o literaturze radzieckiej, jej najciekawszych zjawiskach, twórczości klasyków przeszłości i współczesności. Aktywny udział w tej popularyzatorskiej akcji biorą pracownicy Zakładu Literatury. Dr J. Henzel wielokrotnie wygłaszał odczyty na temat najnowszej poezji i prozy radzieckiej dla nauczycieli i młodzieży szkół krakowskich oraz dla szerszej publiczności — w domach kultury Krakowa i Nowej Huty. Występował również w ramach Czwartków Literackich w Bibliotece Miejskiej w Zakopanem. Dr J. Smaga wygłaszał prelekcje na temat prozy radzieckiej w Klubie MPiK w Gliwicach, w Zakopanem oraz w Krakowie — dla pracowników Rozgłośni Polskiego Radia.

Wyrazem współpracy Katedry z Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego i Zarządem Wojewódzkim TPPR była organizacja eliminacji rejonowych i wojewódzkich II Ogólnopolskiej Olimpiady Języka Rosyjskiego dla młodzieży szkół średnich. Przewodniczącym Komitetu Wojewódzkiego Olimpiady był kierownik Katedry dr J. Henzel, członkami Komitetu — mgr M. Cieśla i mgr M. Stefanów. Egzaminatorami i jurorami eliminacji rejonowych i wojewódzkich byli pracownicy Katedry, którzy w liczbie 14 wzięli udział w tej ważnej imprezie, zorganizowanej w celu popularyzacji języka rosyjskiego w środowisku młodzieżowym.

V

Integralną częścią działalności Katedry w okresie lat sześćdziesiątych była szeroko pojęta praca wychowawcza. Grupa studencka, traktowana jako podstawowe ogniwo procesu wychowawczego, stała się obiektem zespolonego oddziaływania Katedry, organizacji partyjnej i organizacji młodzieżowych. W związku z tym wysoką rangę uzyskała rola opiekuna. Na to stanowisko kieruje się zwykle pracowników o dużym doświadczeniu pedagogicznym i zaangażowaniu ideowym. Na barkach opiekuna spoczął główny ciężar odpowiedzialności za całokształt poczynań, zmierzających do ukształtowania właściwej postawy społecznej i ideowej studenta, obowiązek systematycznej pomocy w organizowaniu procesu studiowania, zapoznania studenta, szczególnie I roku, ze środowiskiem kulturalnym i naukowym miasta itd.

Bardzo poważną pomocą w wychowawczej pracy opiekuna jest kontakt z organizacjami młodzieżowymi, w pierwszym rzędzie z ZMS. Plany pracy grupy działania tej organizacji są zawsze zharmonizowane z ogólnym planem wychowawczym roku. Istotną rolę odegrały powołane w roku akad. 1969/70 Rady Pedagogiczne, które stały się faktycznym organizatorem i koordynatorem procesu dydaktyczno-wychowawczego na poszczególnych rocznikach studiów.

Rola organizacji partyjnej na kierunku filologii rosyjskiej polegała głównie na inspirowaniu i kierowaniu wszelkimi akcjami o charakterze ideowo-politycznym, jak również stałym kontrolowaniu pracy wychowawczej Katedry. W tej dziedzinie nastąpił przed paroma laty umowny rozdział kompetencji i sfer działania między organami partyjnymi oraz kierownictwem organizacyjno-naukowym Katedry. Dobre rezultaty, jakie osiągnęto w tej dziedzinie, są wynikiem harmonijnej współpracy obu stron.

Działalność Katedry w sferze wychowawczej opierała się na dwóch kardynalnych zasadach: na ścisłym powiązaniu poczynań ideowo-wychowawczych z kierunkiem studiów oraz na dążeniu do nadania im konkretnego, roboczego charakteru, wolnego od formalizmu, deklaratoryzmu i werbalizmu. Studenci filologii rosyjskiej dobrze zapisali się w historii Uczelni dzięki stworzonym przez siebie i działającym pod opieką pracowników Katedry zespołom recytatorskim i chóralnym propagującym kulturę radziecką wśród studentów, a także wśród uczniów średnich szkół miasta Krakowa.

Od wielu lat istnieje i działa kilkudziesięcioosobowy trygłosowy Chór Rusycystów (założony w r. 1958 i do października roku 1970 kierowany przez dra J. Henzla), który przez szereg lat otwierał rok akademicki tradycyjnym „Gaudeamus” oraz brał udział w uroczystych akademiach z okazji rocznic Rewolucji Październikowej, Dni Leninowskich oraz święta 1 Maja, zarówno w Uczelni, jak i poza nią, wykonując program złożony z ludowych pieśni rosyjskich, ukraińskich i białoruskich, rewolucyjnych pieśni polskich

i rosyjskich oraz popularnych piosenek radzieckich. W latach 1965—1967 oraz 1968—1970 działały zespoły recytatorskie „Parabola“ i „Parabola II“ (opiekun — dr J. Henzel), które mają w swym dorobku kilkanaście występów na akademiach i wieczorach poetyckich w Uczelni, w szkołach średnich na terenie Krakowa w Domu Kultury Huty im. Lenina. Zespoły te propagowały współczesną poezję radziecką, w szczególności wiersze i poematy Włodzimierza Majakowskiego i Andrzeja Wozniesińskiego. Największym sukcesem zespołu „Parabola“ był występ na uroczystej akademii uczelnianej z okazji 50 rocznicy Rewolucji Październikowej w Teatrze Starym. Obok wymienionych zespołów w latach 1968—1970 działał zespół recytatorski „Słowo“ (opiekun — mgr N. Modlińska) oraz zespół słowno-muzyczny „Ballada“ (opiekunowie — mgr A. Sobczyk i mgr Z. Dziechciaruk). Pierwszy z nich propagował twórczość Majakowskiego i Tichonowa, drugi — ballady Bułata Okudźawy. Oba występowały kilkakrotnie w murach Uczelni i poza nimi.

Szczególne ożywienie działalności zespołów artystycznych nastąpiło w r. 1970 w związku z obchodami setnej rocznicy urodzin Włodzimierza Lenina. W akademiach z okazji tej rocznicy wzięły udział dwa trzygłosowe chóry rusycystów: 80-osobowy chór I roku i 140-osobowy chór II roku. Wystąpiły wtedy po raz pierwszy nowo utworzone zespoły recytatorskie, złożone ze studentów I roku: »Raduga« (opiekun — mgr Z. Mejszutowicz), »Nokturn« (opiekun — mgr B. Gołębiowska) i »Preludium« (opiekun — mgr D. Weber), które wykonały program oparty na utworach poetów radzieckich Roberta Roździestwińskiego, Anny Achmatowej i Maryny Cwietajewej. Zespoły te występowały również poza Uczelnią: w Klubie TPPR oraz w szkołach średnich na terenie Krakowa, propagując poezję radziecką wśród młodzieży szkolnej i dorosłych. Na akademii z okazji setnej rocznicy urodzin Włodzimierza Lenina wystąpili również studenci I i II roku filologii rosyjskiej — laureaci konkursu recytatorskiego na wiersz o tematyce leninowskiej. W ramach obchodów rocznicy leninowskiej Katedra zorganizowała również konkurs wiedzy o Włodzimierzu Leninie, w którym liczny udział wzięli studenci III i IV roku filologii rosyjskiej. Na podkreślenie zasługuje fakt, że studenci-rusycyści wykazywali aktywną, pełną entuzjazmu i poświęcenia postawę, biorąc masowo udział we wszystkich inicjowanych przez Katedrę poczynaniach ideowo-wychowawczych, uczestnicząc z zapałem w przygotowaniach do występów wymagających nieraz wielotygodniowych żmudnych prób odbywanych w późnych godzinach wieczornych.

VI

Koło Naukowe Rusycystów jako główny cel swej działalności stawia rozbudzanie naukowych zamiłowań wśród studentów, stwarzanie dla nich

możliwości rozwinięcia własnej inicjatywy badawczej oraz prezentowania swych osiągnięć. Cele naukowe w działalności Koła nie są jedynymi. Oprócz nich oraz stale prowadzonej akcji popularno-odczytowej uwzględniane są również i takie formy działalności, jak organizowanie życia towarzysko-rozrywkowego na kierunku rusycystyki, działalność turystyczno-wycieczkowa itd.

Przez cały czas swego istnienia Koło pracuje w trzech sekcjach zainteresowań: literackiej, językoznawczej i metodycznej. Struktura taka została zaproponowana przez samych studentów. Bezpośrednim opiekunem (kuratorzem) Koła jest jeden z pracowników naukowych. Jego rola polega na udzielaniu pomocy w konkretnych przypadkach, inspirowaniu prac oraz zapewnianiu stałego kontaktu z Katedrą.

Główną formą działalności Koła są comiesięczne sekcyjne zebrania dyskusyjne, otwarte również i dla wszystkich zainteresowanych studentów. Oprócz tego członkowie Koła biorą udział w naukowych posiedzeniach poszczególnych Zakładów, przysłuchują się dyskusjom, mają wgląd w aktualne prace badawcze podejmowane przez poszczególnych pracowników.

Tematyka zebrań Koła w zależności od sekcji jest bardzo różnorodna, ale nigdy nie dubluje programu studiów. W związku z ciągłymi zmianami jego składu ustalenie jakiegoś długofalowego, wieloletniego planu pracy jest nie tylko niemożliwe, ale i zbyteczne. Koło podejmuje zagadnienia najbardziej aktualne i atrakcyjne. Jedynym wyjątkiem pod względem długofalowości planu pracy jest sekcja językoznawcza, która od paru lat kontynuuje prace nad słownikiem frazeologicznym polsko-rosyjskim. Ta praca ma duży stopień użyteczności, gdyż po wydaniu jej w formie skryptu może stanowić cenną pomoc dla studentów i nauczycieli-rusycystów. Równie użyteczny charakter miały np. przeprowadzone przez sekcję metodyczną Koła katalogowanie i porządkowanie prac magisterskich z zakresu metodyki nauczania języka rosyjskiego. Zebrania sekcji literackiej mają najczęściej charakter informacyjno-samokształceniowy, w mniejszym stopniu naukowy. Comiesięczne zebrania poświęca się często informacjom na temat nowości z dziedziny radzieckiego życia literackiego, czasopiśmiennictwa, ciekawszych akcji publicystycznych na różnorodne tematy, ważnych pozycji wydawniczych itd. Tematy naukowe przygotowują najczęściej studenci z lat wyższych. Często dotyczą one ciekawszych i mogących zainteresować szerszy ogół fragmentów prac magisterskich.

Udział pracowników w życiu Koła jest bardzo poważny. Nasi goście ze Związku Radzieckiego — doc. Nina Kadżuni, doc. Wiera Szabalina oraz doc. Albert Łużanowski — mówili w swych prelekcjach na otwartych zebraniach Koła nie tylko o problemach współczesnej radzieckiej prozy i poezji, lecz również o życiu radzieckiej młodzieży studenckiej, jej zamiłowaniach, idealach życiowych, formach rozrywki itd. Dr L. Jochym-Kuszlíkowa wygłosiła

na sekcji językoznawczej odczyt na temat współczesnych odmian strukturalizmu. W sekcji metodycznej mgr E. Szędziorz przeprowadził cykl prelekcji na temat spornych problemów związanych z nauczaniem programowanym i możliwościami jego zastosowania w nauczaniu języka rosyjskiego, a w sekcji literackiej odczyty na temat młodego bohatera współczesnej literatury radzieckiej wygłosił dr J. Smaga.

Koło Rusycystów utrzymuje bardzo ścisły kontakt z Kolorami naukowymi z innych ośrodków akademickich. Corocznie organizowane są ogólnopolskie sesje kół rusycystycznych, na których wygłaszane są referaty z poszczególnych uczelni. W tej dziedzinie Koło nasze poszczycić się może poważnymi osiągnięciami. W roku 1969 na sesji w Lublinie referat studentki IV roku T. Czerniejewskiej — *Poezja Białej Achmadulinej* został wyróżniony drugą nagrodą. W rok później na sesji w Warszawie referat H. Mackiewicz (rok III) — *Świat bohaterów Andrieja Bitowa* uzyskał trzecią nagrodę, a referat K. Łętochy (rok III) — *Spór o humanizm w powieści Pawła Nilina „Okrucieństwo“* został wyróżniony nagrodą specjalną za wybitne walory językowe. W marcu 1971 na sesji w Gdańsku I nagrodę uzyskał referat W. Stepka (rok V) — *Inspiracje zachodnioeuropejskiego romantyzmu w „Mistrzu i Małgorzacie“ Michala Bułhakowa.*

Koło Rusycystów jest traktowane przez Katedrę jako ważny odcinek pracy wychowawczej. Jest to nie tylko forma pobudzania aktywności intelektualnej studentów, lecz również i przygotowania przyszłych kadr. Większość spośród młodszych pracowników Katedry była w przeszłości aktywnymi członkami Koła. Praca w Kole jest również jednym z kryteriów oceny studentów przy przyznawaniu stypendiów naukowych, wyjazdach na zagraniczne praktyki wakacyjne, przyjmowaniu na staż itd.

VII

Osobną kartę w historii Katedry Języka i Literatury Rosyjskiej stanowią 4-tygodniowe obozy konwersacyjne, organizowane corocznie od roku 1959 w miesiącach letnich w różnych miejscowościach, najczęściej na terenie województwa krakowskiego. Obozy te stanowią integralny składnik procesu dydaktyczno-wychowawczego i przynoszą bardzo pożądane efekty językowe i ideowo-wychowawcze. Obozy obejmują wszystkich studentów, którzy ukończyli II i III rok studiów 5-letnich (niestety prawo uczestniczenia w nich nie przysługuje, jak dotąd, słuchaczom 3-letnich studiów zawodowych). W okresie ubiegłego dziesięciolecia lokalizacja i obsada obozów przedstawiała się następująco:

Rok	Miejscowość	Kierownik obozu	Przybliżona liczba uczestników obozu
1961	Przemysł	mgr J. Henzel	60
1962	Pułtusk	mgr A. Doros	60
1963	Pułtusk	mgr A. Doros	70
1964	Zakopane	dr J. Henzel	70
1965	Kęty	dr A. Doros	90
1966	Zakopane	dr J. Henzel	110
1967	Kraków	mgr E. Gostyńska	120+50*
1968	Zakopane	mgr M. Cieśla	130+50*
1969	Zakopane	mgr M. Cieśla	130+30*
1970	Ostrowiec Święt.	mgr M. Cieśla	130+30*

* Uwaga! Cyfry z gwiazdką oznaczają liczbę przebywających na obozie studentów i wykładowców radzieckich.

Zadaniem obozów w zakresie celów językowych jest stworzenie rosyjskiego mikrośrodowiska językowego i wdrożenie studentów — poprzez system ćwiczeń w mówieniu i utrzymywanie w ciągu całego dnia dyscypliny językowej — do swobodnej konwersacji w języku rosyjskim na tematy związane z życiem codziennym oraz z życiem polityczno-społecznym i kulturalnym Związku Radzieckiego.

Program zajęć codziennych przewiduje trzygodzinne ćwiczenia przedpołudniowe, polegające głównie na wprowadzaniu i wstępnym utrwalaniu nowego materiału leksykalnego oraz na lekturze najświeższych gazet i czasopism, dwugodzinne ćwiczenia popołudniowe, nastawione przede wszystkim na utrwalanie poznanego uprzednio materiału, a wreszcie dwugodzinne zajęcia wieczorne, poświęcone działalności kulturalno-artystycznej (przygotowaniu recytacji, inscenizacji i montażów poetyckich w języku rosyjskim, pieśni rosyjskich i radzieckich). W przerwach między zajęciami program dnia przewiduje gry sportowe, przechadzki i inne aktywne formy wypoczynku połączone z konwersacją w języku rosyjskim.

Dzięki wielkiej ofiarności pracowników Katedry, zatrudnionych na obozie (praca ich nosi w dużym stopniu charakter społeczny, gdyż ich dzień zajęć trwa 7—12 godzin, wynagradzani są zaś jedynie za 3 godziny) ta forma pracy stała się doskonałą szkołą praktycznego opanowania języka, a równocześnie polem dla szeroko zakrojonego oddziaływania ideowo-wychowawczego. Działalność studenckiego samorządu (Rady Obozu), powszechny udział w pracach społecznie użytecznych, koleżeńskie współzawodnictwo w przygotowywaniu występów, wieczorów poetycko-muzycznych i innych imprez stanowią wspaniałą szkołę obywatelskiego wychowania i wyzwalają w studentach wiele inicjatywy i autentycznego zaangażowania.

Ważną rolę odgrywa uczestnictwo w obozach konwersacyjnych (od r. 1967) studentów-rusycystów z Moskiewskiego Instytutu Pedagogicznego im. N. Krupskiej oraz Państwowego Uniwersytetu Białoruskiego w Mińsku, którzy przybywają do Polski wraz ze swymi wykładowcami na 4-tygodniową praktykę pedagogiczną. Ich udział w zajęciach (prowadzenie niektórych zajęć pod opieką wykładowców), pomoc udzielana przez nich polskim studentom w przygotowaniu się do zajęć, rozmowy z nimi, wspólne uczestnictwo w wycieczkach i imprezach wytwarzają więzi serdecznej przyjaźni i sprawiają, że — poza niewątpliwymi korzyściami językowymi, odnoszonymi przez naszych studentów — obóz przynosi ogromne efekty wychowawcze, stwarzając możliwości praktycznej realizacji hasła przyjaźni polsko-rosyjskiej.

Ogromne korzyści językowe, poznawcze i wychowawcze przynosi również 4-tygodniowa praktyka pedagogiczna naszych studentów w Moskwie i Mińsku, organizowana od września 1967 roku i obejmująca większość studentów, którzy ukończyli IV rok studiów, a częściowo również roczniki młodsze. Studenci uczestniczą w wykładach i seminariach, otrzymują wskazówki na konsultacjach, zbierają materiały do prac magisterskich w bibliotekach, zwiedzają zabytki architektury, muzea, odwiedzają teatry, a nade wszystko spotykają się na co dzień ze swymi radzieckimi kolegami, doskonaląc swój język, poznając ich zainteresowania. Opiekę nad studentami w czasie praktyki w ZSRR sprawują pracownicy Katedry.

VIII

Przez cały czas swego istnienia Katedra Języka i Literatury Rosyjskiej znajdowała się w bardzo trudnych warunkach lokalowych. W roku akad. 1968/69 mieściła się w starym, przeznaczonym do kapitalnego remontu budynku przy ul. Bohaterów Stalingradu 48, gdzie zajmowała pomieszczenia na parterze i pierwszym piętrze. We wrześniu 1969 r., po kolejnej przeprowadzce, Katedra znalazła się w budynku przy ul. Krupniczej 48, gdzie otrzymała pomieszczenia na trzecim piętrze i część pomieszczeń pierwszego piętra (pozostałe sale i gabinety zajmowało nadal I Studium Nauczycielskie, znajdujące się w stadium likwidacji). W ciągu tych lat dawał się odczuć dotkliwy niedobór sal wykładowych, uniemożliwiający właściwe z punktu widzenia dydaktycznego i dogodne dla studentów i pracowników ułożenie harmonogramu zajęć oraz niemniej dotkliwy brak pomieszczeń gabinetowych.

Po usilnych staraniach kierownika Katedry i sekretarza Oddziałowej Organizacji Partyjnej mgr M. Cieśli, we wrześniu 1970 r. Katedra otrzymała — po raz pierwszy w swej historii — odpowiednią ilość pomiesz-

czeń (pierwsze i drugie piętro budynku przy ul. Krupniczej 48). Pozwoliło to na urządzenie pracowni dydaktycznej, zaopatrzonej w komplet wzorcowych pomocy metodycznych oraz pięciu laboratoriów językowych, wyposażonych w magnetofony, adaptory i inne pomoce niezbędne do nowoczesnego prowadzenia ćwiczeń praktycznych z języka rosyjskiego. Ponadto urządzono salę wykładową na 80 miejsc i 3 sale do ćwiczeń w grupach audytoryjnych. Pozostałe pomieszczenia (w liczbie 9) wykorzystano na urządzenie gabinetów dla 27 pracowników dydaktycznych, zatrudnionych w Katedrze. Są one wykorzystywane dla udzielania konsultacji, egzekwowania lektury, przeprowadzania kolokwiiów, egzaminów, a także — w razie potrzeby — dla odbywania seminariów magisterskich.

Odpowiadające rzeczywistym potrzebom warunki lokalowe otrzymała także biblioteka Katedry, która dysponuje dwoma magazynami książek i czytelnią na trzydzieści miejsc.

Biblioteka Katedry Języka i Literatury Rosyjskiej, kierowana w latach 1966/67 i 1967/68 przez mgr Z. Skwarnicką, a od października 1968 r. do chwili obecnej przez mgr K. Mosznerową, zajmuje wyjątkowe miejsce wśród bibliotek zakładowych i kierunkowych Uczelni, prowadzi bowiem wypożyczanie masowe, zaopatrując studentów filologii rosyjskiej w komplet lektur i podręczników ze wszystkich przedmiotów rusycystycznych. Ponadto biblioteka posiada bogate zbiory opracowań i monografii z zakresu historii literatury rosyjskiej i radzieckiej, języka rosyjskiego i dydaktyki oraz radzieckich czasopism. W ostatnich latach biblioteka Katedry poważnie wzbogaciła swe zbiory i obecnie liczy ponad 15 000 woluminów.

IX

Rok akademicki 1970/71, jubileuszowy rok 25-lecia Uczelni, jest równocześnie dwudziestym rokiem istnienia kierunku filologii rosyjskiej w krakowskiej WSP. W trzecie dziesięciolecie swego istnienia Katedra wkracza jako liczny, 27-osobowy zespół, posiadający duże doświadczenie w pracy dydaktycznej i wychowawczej i zdolny sprostać nowym, trudnym zadaniom stojącym przed uczelniami kształcącymi nauczycieli, zespół młody (aż 23 pracowników jest w wieku 23—35 lat), ale już mający niemały, zwiększający się z każdym rokiem dorobek naukowy. Przeglądem tego dorobku będzie zorganizowana w czerwcu 1971 r. jubileuszowa sesja naukowa, na której wszyscy niemal pracownicy Katedry, włącznie z najmłodszymi asystentami i lektorami, przedstawią referaty prezentujące ich osiągnięcia badawcze.

Należy mieć nadzieję, że trzecie dziesięciolecie istnienia Katedry przyniesie dalszy jej rozwój i nowe sukcesy naukowo-badawcze, dydaktyczne i wychowawcze.